

tos elidegenítése a történettől (melynek legerőteljesebb példája az *Egy őszi vagy tavaszi napon* című fejezet eleje, ahol az elbeszélő három különböző történetkezdetet vázol fel egymás után) némiképp Mártonra emlékeztethet (vagy csak a recenzió elején említett elvárás horizont miatt emlékeztetne rá?). Ám az eljárás szándékolt modorossága itt kissé zavaró, nem mindig következik szervesen a szövegből.

A *Zombor és a világ* egyszerre nemzedéki mű és afféle egzisztenciális példázat: Zombor, a pesti bölcsész fiatal egyszerre sodródik a fiatalság, az önmegvalósítás, valamint a létbe (és halálba) vetettség problémái közt. A két szféra olykor párhuzamba kerül, olykor ellenpontozza egymást. Míg az egyik rész (mondjuk úgy: a nemzedéki vonal) igen ironikus hangnemben van megírva (bár az egésznek olykor van némi „bölcsész”-jellege a magyar szak bemutatásával, a dekonstrukciós utalásokkal stb. – szerencsére ezeket a szöveg nagyon nem veszi komolyan), addig a másik (nevezük egzisztenciális síknak) általában sokkal komorabb, a magány, a halálfélelem és a szorongás ábrázolódik benne. A két szféra, mint mondtam, nem mindig áll egyensúlyban (érdekes például, hogy Márton az utószóban végig a regény „komoly” síkját vizsgálja, ironiájáról alig ejt szót), s talán az ideális arányok megtalálásával a szöveg még hatásosabbá válhatott volna, hogy ne csak szerkezetileg, de egészét, hangnemét tekintve is egységes maradjon.

A pályakezdő írókról szóló kritikák gyakran azzal a retorikával zárulnak, hogy a szerző majd a következő műben, művekben mindenképp kiküszöböli azokat a hibákat, amiket a recensens felrótt (vagy észrevett), s ígéretes pálya indulásának lehetünk a tanúi. Bevallom, nekem sem jut más eszembe. A három könyv közül, melyekről szóltam, egyik sem hibátlan (persze hány hibátlan alkotás jelenik meg mostanában?), de mindhárom a maga módján érdekes szöveg. Amennyiben a szerzők túl tudnak lépni azokon a – jórészt a túlírtásból fakadó – problémákon, melyek még itt-ott előfordulnak, fontos művek állhatnak előtűnk. S talán egyszer majd ők írnak ajánlót fiatalabb kollégáik szövegeihez...

➤ *Pogrányi Péter*

Minden egyformán popzene

(*Nagy Ildikó Noémi: Eggyétörve. Palatinus, 2010*)

Nehezen megválaszolhatónak tűnik az a kérdés, hogy a kortárs irodalmat fogyasztó olvasók mely rétege (lesz) az, amelyik Nagy Ildikó Noémi első kötetét lelkesen fogadja/forgatja (majd). Egyfelől a kötet novellái nem követelnek túlzott jártasságot az irodalomban, nem szőnek maguk köré komoly befogadói erőfeszítések árán felfejthető utalásrészleteket, vagyis ebből a szempontból „könnyű” olvasmány; de nyári strandkönyvnek, lektúrának nem nevezném. Első ránézésre azt mondhatjuk, hogy az irodalmi minimalizmus irányzatán belül érdekes próbálkozás: amely azonban nem képes maradéktalanul megfelelni a saját maga által kitűzött céloknak.

A frappáns cím erőteljesen rájátszik az egyszerre két nyelvben és kultúrában honos szerző (és elbeszélő) kettős identitására, e „duális erőter” egyszerre homogén és heterogén jellegére; vagyis éppen a benne rejlő „kimerevített folyamatosság” megragadása az érdekes. Eggyétörve lenni: ez valamiféle végpontot, végső állapotot sejtet, ugyanakkor a multikulturalitás dinamikus jelenléte folyamatosan mozgásban marad, mozgásban tartja önmagát, tehát – a személyiség szempontjából is – az „eggyétörés” aktusa szünet nélküli tör(tén)ésként is érthető. Hozzá kell azonban tenni: a címben felmutatott, abból szinte magától kibomló sokféle jelentésrétteg csak az intenció szintjén áll össze, a novellák világában többnyire a didaktikus narráció vagy a szintézis hiányának két véglete jellemző. Azok a novellák, amelyekben konkrétan a felnőttléti problematikája tematizálódik, erősen didaktikusak; a kettős identitás kap némi ironikus kritikát (vö. „Amerika mint háttérdiszlet az emigráns magyaroknak, aki zserbót majszolnak a gulyás után.” – *Epic*), de ez a tény regisztrálásán (ti. hogy vannak emigráns magyarok, akik így és így élnek) nem igazán mutat túl. Talán a nyelvi átállás kérdései jelennek meg leghitelesebben (pl. „Hi. / Reflexből angolul folytattam, de kényszerítem magam, hogy mégse. A számban átrendezem a szavakat, hogy magyarul jöjjenek ki.”) Vagyis azt mondhatjuk: a cím kissé félrevezető: noha szépen és pontosan jeleníti meg az elbeszélő helyzetét, valójában egy relatíve csekély súlyú mozzanatot emel ki, miközben ezt inkább elfedi a minimalista szövegalkotás technikája.

„Plasztikvilág, videóklipek és számítógép” – így jellemzi a hátsó borítón olvasható szöveg a kötet írásainak világát.

A mediális közeg valóban lényegileg meghatározó nemcsak az egyes novellák konkrét jelenetei miatt, hanem a szövegek felépítésének tekintetében is. A zene szinte minden novellában felbukkan: Madonnától a Faith No More-ig, Junkie XL-től az Infected Mushroomig, de Debussy is belefér. („Fülemben az mp3” – írja egy helyen a szerző, s ezt akár olvasási stratégia-ként is értelmezhetjük: a novellák cselekményének terét betöltő zene az olvasót is közelebb hozhatja ehhez a világhoz.) Fontos, hogy a zenehallgatás valamiféle kikapcsolódás, ernyedt élvezet vagy extatikus fling elérését garantálja. A szövegeket olvasva az is felmerülhet bennünk, hogy hallani kellene közben azt az „mp3-at”, ami a szerző/elbeszélő fülében van: így talán jobban megértenénk, hogy mit akar mondani, ilyen módon áthidalva a mediális közeg sajátosságai miatt a könyvet olvasva hiányként jelentkező tartalmakat.

Az *Eggyétörve* kötet írásaiban az elbeszélő mint saját magától maximálisan elidegenedett tárgy jelenik meg. A nyitónovella, az *Epic* luxuskörülmények közötti semmittevése már-már drámai megfogalmazása annak a kiüresedtségnek, amelyet talán éppen a megjelenített luxuskörnyezet is okoz. Véleményem szerint ezek a helyek a legerősebbek a kötetben: (pl.: „A nappaliban leülök a kikapcsolt tévéhez. Reggel hét. Reggel nyolc. Reggel kilenc. Semmi sem történik.”). A márkanevek és „brandek” burjánzása szintén az ürességet és a magányt, az érzelmi elmagányosodást illusztrálja (pl. a repülőtéren parfümükről felismert szülők).

S ha már az egyik legjobb, s ráadásul a kötet élén helyet kapó novella az *Epic* címet viseli, érdemes kitérni arra is, hogy e novellák milyen viszonyban vannak a klasszikus novellaszerkesztési szabályokkal. A dolog úgy áll, hogy minél kisebb szerepe van magának a történetnek az egyes írásokban, annál sikerültebbek. Vagyis a hosszabb novellák narrációja ügyetlen, a szerzőnek nem mindig sikerül az epikus szílat megfelelően felépítenie. A dialógusok üresek, és ez nem az intenciójuk szerint megjeleníteni kívánt üresség: egyszerűen nem mutatnak túl önmagukon. A rövid, osztálytársakról szóló anekdoták sem tökéletesek: a magát Jézus-hasonmásnak képzelő fiú története (*Betlehemtől a Mississippiig*) rendkívül didaktikus, ahogy a *Haj* című novella zárlata is; a *Józanságom története* Odüsszeusz-párhuzama is túlzottan kimódoltnak hat. A hangulat megidézése jól működik, de amint az elbeszélés terébe lépő figurákat kell jellemezni, beszéltetni, a dolog megakad, és az olvasás sokszor érdektelenségbe fullad. Számptalan szereplő jelenik meg, de a nevükön kívül szinte semmit sem tudni róluk, így valójában kétféle beszédmód különül el: az elbeszélő magára irányuló metatöprengései és az ezen kívüli világ megjelenítése. A szerző érdeklődésének középpontjában a saját énjével való szembesülés áll, ám ennek megfelelő formát technikailag csak az én-elbeszélés eljárása ad: ebből a szempontból (is) egy törés húzódik végig a kötetben. A saját magával, illetve saját éppen *elkezdődő* életének tudatával birkózó elbeszélő legveszeélyesebb és legnehezebb kísérlete a *Lánycsók* című novella: egy férfi és egy női én történetének megalkotása. „Ma elkezdődik az életem” – így kezdődik, s a zárósorok ígértét re-

mélhetőleg a szerző jövőbeli írásaira is érthetjük: „Elhatározom, hogy mostantól mindenképp máshogy lesz.”

A magát olykor felületességnek, majd hógynem butácskának mutató elbeszélő máshol meglepetésekkel is szolgál: a gyorsétemben Lermontovot olvas, Kafka naplójából idéz (NB. úgy fogalmaz, hogy „egy részletet” olvasott Kafka naplójából, nem pedig „Kafka naplóját olvasta”), vagyis a populáris kultúra felületességéből néha apró utalások révén az ún. magaskultúra közegébe is átlépünk.

Az érzékiség, az egyes tárgyak, élőlények érzéki közelsége is nagy fontossággal bír, ám érdekes módon a szexualitás csak elvétve jelenik meg, és akkor is csak mint az unalom által kiváltott frusztrált cselekvésvágy eredménye (éppenséggel a „Nincs kedved lefeküdni velem?” mondattal indul a kötet, de máshol pl.: „Szeretnék valakivel csókolózni, de ha megtehetném, akkor már minék” – *Metronóm*). Érzékiség címszó alatt inkább a következőhöz hasonló mondatokat gyűjthetnénk: „Leöblítettem a kezem, túrósagú maradt a fetás tálcától.” (*Szilenció*) A sterilitásra vonatkozó igény, a szervesség kiiktatása, a kosztól való irtózás szintén több novellában felbukkan.

A kötetből nekem a *Sikoly* című írás tetszett a legjobban: az alig egy oldalnyi szöveg valóban csak egy sikítás: éles, hatásos, pontos. „Fekszem, forgolódok az ondófoltos ágyon, meleg, meleg van, fáj a hasam, terhes vagyok, Madonna azt sikoltja az MTV-n, *I want more.*” Azokon a szöveghelyeken válik izgalmassá a kötet, ahol egy csipetnyi önironia is vegyül a jellemzően nem ironikus nézőpontból megírt novellákba. Kedvencem a következő részlet, amely olvasatomban a tucatárak plüssvilágának is fityiszt mutat, miközben megfáradt sóhajtásával mintegy el is fogadja ugyanennek a világnak a kiüresedtségét: „New York: 893 kilométer. Rázott a gép. Kinyílt az egyik felső csomagtartó, és leesett egy zöld-sárga plüssmaci, lila masnival a nyakán. Mindig ez van.” (*Betlehemtől a Mississippiig*)

A kötet bemutatóján a szerző azt mondta, hogy a regényírás is szerepel a tervei között. Kíváncsian várjuk, hogy az első kötet után mivel folytatja, milyen irányba kanyarodik. Visszatérve az írásom elején feltett kérdéshez, valószínűbbnek tartom, hogy a kötet által markánsan képviselt kulturális regiszter miatt (is) inkább az elbeszélőhöz hasonló huszonéves szinglik olvassák majd ezt a könyvecskét. A metron, a könyvtárban, egy parkban vagy otthon: természetesen fülükben mp3-mal.

